

הכבוד בראי המחשבה

שי בגון

ראשי פרקים:

- א. פתיחה
- ב. כבוד מהו
- ג. הכבוד בהלכה
 1. כבוד בית הכנסת ובית המקדש
 2. כבוד השבת והמועדים
 3. כבוד תלמידי החכמים
 4. כבוד התורה
- ד. האדם כמושא לכבוד הבריות
- ה. חשיבות הכבוד
- ו. סיכום

א. פתיחה

"רבי אלעזר הקפר אומר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם"¹

משנה זו מונה את הכבוד בתוך רשימת תכונות שליליות הגורמות רעה לאדם הרודף אחריהם. לעומת זאת בתחילת פרק זה מופיעה רשימה אחרת²: "בן זומא אומר: איזהו חכם... איזהו גבור... איזהו עשיר... איזהו מכובד...". רשימה זו מונה תכונות חיוביות של האדם ואף היא מונה אצלה את הכבוד. מהו אם כן היחס הנכון לתכונה זו, האם להנזר ממנו שלא "לצאת מן העולם", או שמא אפשר להיות בעל כבוד גם בעולם הזה?

ב. כבוד מהו

על מנת לענות על שאלה זו באופן מעמיק עלינו להבין קודם כל מהו בכלל כבוד.

1. פרקי אבות פרק ד משנה כא.

2. שם, משנה אי'.

יש להקדים ולומר באיזה רובד בהבנת הכבוד אנו דנים. לכבוד ישנן שתי פנים, שניתן להגדירן כ"חפצא" ו"גברא". ה"חפצא" הינו הכבוד בכח שיש בדבר המכובד ללא תלות ביחס אליו. הרמב"ם מבטא פן זה בדבריו³: "שאין הכבוד לעצמן של מצוות אלא למי שציוה בהן ב"ה...". על דבריו אלה מוסיף ה"ר יהודה כלץ⁴: "כבוד המצוות כבוד הש"י שהם שלוחיו של מקום וכבוד הנשלח הוא כבוד השולח". דהיינו: נצטוונו על כבוד דבר בזכות הקשר שיש לדבר עם הקב"ה. בזכות קשר זה יש תכונה של כבוד בדבר עצמו, אולם כבוד זה הוא בכח בלבד. הפן הנוסף שיש בכבוד הוא ה"גברא" הכבוד כמו שיוצא לפועל על ידי האדם המכבד – המתיחס. בדיון שלפנינו אנו נתייחס רק לפן זה של הכבוד: איך תכונת הכבוד יוצאת מן הכח לפועל ובאה לידי בטוי ביחס אל הדבר.

הגרי"ד סולוביצ'יק⁵ מבהיר כי הכבוד המתגלה לעינינו אינו תכונה אובייקטיבית של האדם, כי אם תוצאה של יחס החברה אליו. אין אדם שהוא לכשעצמו (כאובייקט) בעל כבוד בפועל, אך כאשר החברה מתייחסת אליו (כסובייקט) אזי יחס זה מביע כבוד. הרב סולוביצ'יק אף מוסיף ואומר כי המלה "כבוד" באה מהשורש: כ.ב.ד שמשמעותו גם בעל משקל. הכבוד אותו רוכשים האנשים שסביב האדם הינו ביחס ישר לכבוד השפעתו של אדם זה על סביבתו: ככל שאדם ימצא את כוחותיו הפנימיים וישכללם לטובת הסובבים אותו, כך יגבר הכבוד אותו הם רוכשים לו. אם נרד לשרש דבריו נראה כי הכבוד הינו תאור של היחס בין שני דברים (אם בין שני אנשים, או בין אדם לחפץ כלשהו). אולם עדיין אין אנו יודעים כיצד דבר זה בא לידי בטוי בפועל.

הרשב"ץ בספרו "מגן אבות"⁶ מתייחס לחילול כבוד - ומתוך כך ניתן להקיש ולראות מהו באמת כבוד:

"...שהפסיק משנתו מפני שיחה בטילה וזהו חילול כבוד תורה שהיתה

חשובה לו אותה שיחה יותר ממה שהיה שונה משנתו"

3. הלכות שחיטה, פי"ד, הט"ז.

4. מגיד משנה לה"ר יהודה כלץ על אתר.

5. "איש האמונה", עמ' 20.

6. על אבות פרק ג', משנה ט'.

אנו רואים מדבריו שכבוד בא לידי בטוי על ידי יחוס חשיבות, כלומר: דבר שאני מכבד הוא דבר לו אני מייחס חשיבות ולהפך. היחס הזה בין חשיבות וכבוד אף בא לידי בטוי כאשר ההלכה נדרשת לפסוק מהו כבוד אב, כבוד רבו, כבוד השבת וכדומה, היא דורשת להראות יחס מועדף המראה את חשיבות הנושא לאדם, כגון: לעמוד מפני אביו ורבו וליחד מאכל מיוחד לשבת השונה משל חול ועוד כיוצא בזה.

ג. הכבוד בהלכה

ראינו כי הכבוד הוא התייחסות מיוחדת לדבר כלשהו. ואף ראינו מספר דוגמאות לכך בהלכה, אם כן צריך לשאול אילו עוד דברים על האדם לכבד, ולמה דווקא אותם?

1. כבוד בית הכנסת ובית המקדש

יחס האדם לבית המקדש נגזר בעיקר מקדושתו של האחרון. כתוצאה מכך אין בהלכה דגש על כבוד המקדש כי אם על מוראו⁷: "ומקדשי תיראו", על האדם לחוש חיל ורעדה בקרבו לפני מקום השכינה. אולם מיד לאחר שמונה הרמב"ם בספר המצוות את מצוות מורא המקדש מוסיף הרמב"ם ומונה מצוה נוספת⁸:

"והמצוה הכ"ב היא שצונו לשמור המקדש וללכת סביבו תמיד בכל לילה כל הלילה לגדלו ולכבדו ולרוממו... לא דומה פלטורין שיש עליה שומרין לפלטורין שאין עליה שומרין"

כלומר: אע"פ שבית המקדש לא צריך לשמירה ישנה חובה להציב משמר כבוד על המקדש, כדי שהאדם הפשוט יחוש לא רק יראה מפני מי ששכן שמו בבית, אלא יחוש כבוד כלפיו כמו כל נתין המתכבד במלכו.

בנוגע לבית כנסת מופיעות הלכות רבות המשוות את היחס אליו ליחס לביהמ"ק עצמו: אסור לסתור אותו, אסור לעשותו קפנדריא, עליו להיות המבנה הגבוה ביותר בעיר ועוד כהנה וכהנה. הראשונים עצמם מתלבטים מהו השורש להלכות אלו: האם הם נובעות מקדושת בית הכנסת, או שמא הן נגזרות ממקור אחר. הרמב"ן טוען⁹:

7. ויקרא יט, 30.

8. ספר המצוות, עשה כב.

9. חידושים למס' מגילה כה ע"ב ד"ה: "ויש ליישב".

"...דבית הכנסת עשו אותו כתשמישי מצוה... בזמן מצוה יש בהן קדושה של כבוד". דהיינו, למרות הדמיון הרב שבין ההלכות הנובעות מקדושת המקדש להלכות המתיחסות לביהכ"נ האחרונות אינן נובעות מקדושה עצמית של בית הכנסת אלא נובעות מכבוד המקום.

2. כבוד השבת והמועדים

בנוסף למצוות "זכור" ו"שמור" שנאמרו בשבת מהתורה, מונה הגמרא עוד מצוה בדברי הנביאים¹⁰: "וכבדתו מעשות דרכיך"¹¹, וכבדתו - שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול". ופעם נוספת מופיע¹²: "עשרה תקנות תיקן עזרא... ושיהו מכבסין בחמישי בשבת - משום כבוד שבת".

הרמב"ם פוסק גמרות אלו להלכה, ומפרט מהו כבוד השבת¹³:

"איזהו כבוד זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת ומתעטף בציצית ויושב בכובד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך... ומכבוד השבת שילבש כסות נקיה, ולא יהיה מלבוש החול כמלבוש השבת..."

כבוד זה אינו שמור רק לשבת אלא אף לימים טובים וחגים, כמו שפוסק השו"ע¹⁴: "מצות יום טוב... וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת".

הגר"א בביאורו לשו"ע על ההלכה זו מדגיש: "ורוצה לומר... וכבוד הוא בערב שבת", כלומר: החובה לכבד את השבת אינה מצטמצמת לשבת עצמה, אלא כל השבוע סובב סביב השבת וההכנות לקראתה: כבוס הבגדים, ברירת המאכלים המיוחדים לשבת וכדומה.

3. כבוד תלמידי החכמים

בספר המצוות לרמב"ם מונה הוא את כבוד החכמים כאחת ממצוות העשה¹⁵:

10. שבת קיג עמוד א.

11. ישעיהו נח, 13.

12. בבא קמא פב עמוד א.

13. רמב"ם הלכות שבת פרק ל ה"ב-ג.

14. או"ח סימן תקכט סעיף א.

"והמצוה הר"ט היא שצונו לכבד החכמים ולקום מפניהם ולגדל אותם והוא אמרו יתברך¹⁶ מפני שיבה תקום והדרת פני זקן".
 כאשר הטור נדרש להלכה זו הוא אף מביא טעם לכבוד החכמים¹⁷:
 "כשם שאדם מצווה בכיבוד אביו ויראתו כך הוא מצווה בכבוד רבו ויראתו ורבו יותר מאביו שאביו הביאו לחיי העה"ז ורבו מביאו לחיי העה"ב ואין לך כבוד ככבוד רבו".
 השו"ע מוסיף ומפרט איך בדיוק בא כבוד זה לידי בטוי¹⁸:
 "לא יתן שלום לרבו ולא יחזיר לו שלום, כדרך שאר העם, אלא שוחה לפניו כה ואומר לו ביראה ובכבוד: שלום עליך מורי ורבי... ולא יחלוץ תפיליו לפני רבו ולא יסב לפניו, אלא יושב כיושב לפני המלך... ולא יתפלל לפניו לא לאחריו ולא בצדו, ואין צריך לומר שאסור להלוך בצדו, אלא יתרחק לאחר רבו... ולא יכנס עמו למרחץ... ולא ישב לפניו, עד שיאמר לו: שב, ולא יעמוד, עד שיאמר לו: עמוד... ולא ישב במקומו... וחייב לעמוד מפניו...".

הפוסקים משווים את מצוות כיבוד החכמים למצות כיבוד הורים. אולם יש כאן הבדל, התורה מצוה את האדם על הוריו בשתי מצוות נפרדות: האחת כיבוד¹⁹: "כבד את אביך ואת אמך", והשניה מורא²⁰: "איש אמו ואביו תיראו". הרמב"ם עצמו מונה אותן כשתי מצוות נפרדות²¹: "והמצוה הר"י היא שצונו לכבד אב ואם... והמצוה הר"א היא שצונו לירא מאב ואם...". מצוות המורא הינה על דרך השימור והעמדת היחס בין האדם להוריו על הקיים: לא יישב במקומו, לא יסתור דבריו וכדומה. מצות הכיבוד הינה מצוה על דרך החיוב והיצירה: הוספת דברים בקשר בין האדם להוריו: לדאוג להוריו למאכל ומשקה, להכניסם ולהוציאם וכיוצא בזה.

15. עשה רט.

16. ויקרא יט, 32.

17. טור יורה דעה סימן רמב.

18. שולחן ערוך יורה דעה סימן רמב.

19. שמות כ, 11.

20. ויקרא יט, 3.

21. ספר המצוות, מצות עשה רי, ריא.

ברם, את כיבוד החכמים ומוראם מונה הרמב"ם כמצוה אחת בלבד²²: "ויתחייב לו עם הכבוד - המורא" וכולל בצווי אחד מה שפרטה התורה בשתי מצוות נפרדות לגבי ההורים. ונשאלת איפה השאלה: מדוע ביחס בין אדם להוריו יש צורך בשני ציוויים נפרדים, ואילו לגבי היחס בין אדם לרבו ציווי הכבוד כולל בתוכו גם את המורא כדבר פשוט ומובן מאליו?

האדם מצווה לכבד הוריו רק מפני שהם היו שותפים לבורא עולם ביצירתו, כלומר: בתחילה היתה השפעה מההורים לבנם²³, ומשגדל מתחייב הוא בכבודם ובמוראם והיחס הוא ממנו אליהם. לעומת זאת היחס בין תלמיד לרב הוא דו-סטרי: הרב משפיע על התלמיד בחינוכו ואילו התלמיד משפיע על הרב כבוד ומורא. מכיון שהקשר בין אדם להוריו לא בנוי על התחדשות הרי היינו אומרים שהבן יתחייב רק בשמירת הסטטוס-קוו, דהיינו מורא, ולא יתחייב ביצירה חדשה ביחס שביניהם, דהיינו כבוד. מכיוון שכבוד ההורים אינו פשיטא מצווה עליו התורה בנפרד. מה שאין כן לגבי כבוד רבו ומוראו שהינו דבר פשוט: לא רק העמדת היחס על הקיים, אלא כיבוד הרב והוספה ביחס בין התלמיד לרב כנגד ההשפעה שמשפיע הרב על התלמיד.

4. כבוד התורה

לא רק בתלמידי החכמים ובמורי ההוראה חייב אדם לנהוג כבוד, כי אם גם בספר התורה עצמו. הרמב"ם פוסק הלכה זו²⁴: "ס"ת כשר נוהגין בו קדושה יתירה וכבוד גדול", ובהמשך אותו פרק מוסיף הרמב"ם²⁵: "מצוה לייחד לספר תורה מקום ולכבדו ולהדרו יותר מדאי", כלומר מהו הכבוד אותו יש לנהוג בס"ת ואיך הוא בא לידי בטוי.

22. בהמשך מצות עשה רט.

23. הנאמר כאן יוצא מתוך הנחה שאין קשר נוסף בין ההורים לצאצאם, כגון חינוך ולימוד. במקרה המצוי שבו ההורים גם מחנכים ומלמדים את בנם, יתחייב הבן בכבודם גם מצד כבוד ומורא הורים, וגם מצד כבוד תלמידי חכמים.

24. רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וס"ת פ"י, ה"ב.

25. שם ה"י.

את הפרק הדין בכבוד ס"ת מסיים הרמב"ם²⁶: "המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות". הרמב"ם אינו אומר שהמכבד את התורה רוחו, או דעותיו יהיו מכובדים על הבריות אלא אפילו גופו. במבט שטחי היינו מצפים כי כיבוד התורה ישפיע על האדם במישור הרעיוני - רוחני ועקב כך רוחו של האדם תתכבד על הבריות, אולם אנו רואים כי האדם המתבטל בפני התורה ומכבדה בכל ליבו - גם גופו מושפע ממעשים אלו וממילא יכבדו אף את גופו - את הפן החומרי שבאדם.

נסכם אם כן את שראינו עד כה: על כל אדם מישראל מוטלת החובה לכבד את בתי הכנסת ובית המקדש, את השבת והמועדים, את תלמידי החכמים ואת התורה עצמה. במבט ראשון נראים ארבע נושאים אלו כלקוחים מכל תחומי החיים ואינם קשורים זה לזה. אולם אם נחקור מעט נראה כי ישנה מגמה המקשרת בין הדברים והופכת את הצוויים השונים לנדבכים בבנין רעיוני אחד כולל.

לפני שנתור לנו אחר אותה מגמה המסתתרת מאחורי הצוויים השונים עלינו להבין מהו יחסה של התורה לכבוד. הכבוד אינו מהווה מטרה בפני עצמה: אין לכבד את השבת על מנת שתהיה מכובדת ותו לא. אדרבה, ישנה מטרה נוספת מעבר לכבוד גרידה, והכבוד מהווה אמצעי בלבד להשגתה. מטרה זו הינה יצירת סדר עדיפויות כולל ביחסיו של האדם לעולם הסובב אותו. לפני שצויה האדם על כבוד השבת הרי האחרונה היתה לאדם כאילו היא עוד אחד משבעת ימי המעשה²⁷ ויחסו של האדם אליה אינו שונה מן היחס לשאר הימים. אולם ברגע שניתן הצווי לכבד את השבת, דהיינו: להתייחס אליה בכבוד, מקבלת השבת בפועל מעמד משלה אצל האדם, וממילא כל השבוע סובב עכשיו סביב השבת²⁸.

לאחר שהבנו, כי הצו העקרוני של כיבוד דבר מסוים נועד על מנת שהאדם יצור לעצמו סדר עדיפויות נכון של העולם, נוכל עתה לראות כיצד דבר זה מאגד את הצוויים לכיבוד דברים שונים לכלל שיטה אחת.

כיבוד בתי כנסת והמקדש מראה יחס מיוחד למקום מסוים המיוחד מכל שאר המקומות. כנגדו, כבוד השבת והמועדים גורם לייחס חשיבות לזמן מסוים בתוך

26. שם הי"א.

27. יחס זה לשבת הוא במימד השטחי של ראית האדם את השבת. כמוכן שלשבת יש כבוד מצד עצמה. ראה סעיף ב, על כבוד בכח ובפועל.

28. כדברי הגר"א שהבאנו שכבוד השבת נוהג בכל ימות השבוע.

מעגל השנה. שילוב זה של מרחב וזמן מקיף למעשה את עולם החומר כולו, התחום ומוגדר על ידי המרחב והזמן²⁹. החובה לכבד, לייחד, גורמים הקשורים במרחב ובזמן גורמים לאדם ליצור סדר עדיפויות נכון בהתייחסו לעולם החומר. סדר עדיפויות זה שם בראשו, כמובן, את הדברים בהם רואה התורה חשיבות יתירה.

בנוסף לעולם החומרי המקיף את האדם ישנו גם עולם רוחני - הגותי וכנגדו באים שני הגורמים הבאים: מתן כבוד לת"ח בפרט, ולתורה באופן כללי. כך נוצר אצל האדם סדר עדיפויות גם ביחס לעולם ההגות והמחשבה: סדר זה שם בראשו, כמובן, את ההגות והמחשבה היהודית תורנית (יש לקום דוקא מפני רב, אך לא מפני פרופ' לתלמוד ו/או משפט עברי).

כאשר יש לו לאדם סדר עדיפויות מובנה בהתייחסו לסובב אותו, הן החומרי והן המחשבתי, ממילא מודגש לו הכיוון אליו עליו לחתור, לאילו נושאים עליו להקדיש את מירב מרצו ועתותיו.

כיוון זה חייב להוליך ליעד מסוים. ואכן יש דבר נוסף אותו יש לכבד³⁰: "מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה". תכלית הכבוד - הינה ההכרה במלכו של עולם - מלך הכבוד.

אם כן אנו רואים כי הכבוד משמש כאמצעי להראות לאדם את תכליתו בעוה"ז ואת הדרך בה ילך כדי שיגיע לתכלית נפלאה זו.

ד. האדם כמושא לכבוד הבריות

עד כאן ראינו את הכבוד מנקודת מבטו של האדם המכבד. אולם ישנו צד נוסף: מתי יזכה האדם עצמו להפוך למושא כבודם של הסובבים אותו? אפשר לענות לשאלה זו על דרך השלילה. ידוע מאמר חז"ל³¹: "כל הרודף אחר הכבוד - הכבוד בורח ממנו". אדם הרודף אחר הכבוד רואה אותו כמטרה, ולא

29. נתן להדגיש נקודה זו על דרך השלילה ולהראות שדווקא בדברים שהם מעל החומר לא שייך מרחב וזמן. על ארון הברית נאמר: "מקום ארון אינו מן המדה" (יומא כא, ע"א), כלומר: המרחב אינו שולט בארון. ועל לחם הפנים נאמר: "...בלחם הפנים סלוקו כסדורו" (שם), כלומר: הזמן לא שולט בו ואפילו אחרי שבוע עדיין הוא חם כלחם טרי.

30. תהלים כד, 10.

כאמצעי, אין הוא מודע לכך שיש תכלית עליונה ולכן הכבוד שלו ריק מתוכן. הראי"ה³² מיטיב לקלוע לפנימיותו של אדם זה ולהשקפתו:

"כל מה שהשתלמות הפנימית יותר חסרה - כן הטבע מחפש להשתלם לצד חוץ. רק במעמד שפלות הנפש יתעורר חשק להתהדר לפני אחרים, בין במה שיש בו בין במה שאין בו".

אדם זה ריק מתוכן (שלמות פנימית חסרה) ולכן הוא מחפש לעצמו שלמות בצורת כבוד חיצוני - ריק מתוכן. אדם זה אינו ראוי לכבוד ולכן הכבוד בורח ממנו. לעומתו אדם המכיר בתכלית העליונה יודע כי לא לו הכבוד והוא רק אמצעי להראות לאנשים הדרך ילכו בה - אדם זה בורח מן הכבוד ולכן ממשיך המדרש: "וכל הבורח מן הכבוד - הכבוד רודף אחריו": דווקא אדם זה ראוי לכבוד מפני שהוא מהווה הכוונה נכונה לתכלית העקרית.

ה. חשיבות הכבוד

אחרי שהבנו את תפקידו של הכבוד בעבודת ה', אפשר לשאול שאלה יסודית יותר: מדוע כל כך חשוב לתורה ליצור סדר עדיפות שכזה? מדוע לא נסתפק בקיום המעשי של המצוות ללא צורך בכפייה רעיונית של "סדר עדיפויות" שאולי אינו מדבר אל האדם?

הרמח"ל מבאר את מעלת החסידות ומתאר, כחלק ממנה, את היראה שעל האדם לחוש בבואו לקיים מצוות³³:

"...לעשות נחת רוח ליוצרו בכל הדרכים שאפשר להראות היות מכירים גדל רוממותו עלינו, אשר על כן כל מה שיתיחס לו יהיה נכבד עלינו כבוד גדול... לפחות בכל כוחנו נכבדם ונראה היקר אשר להם אצלנו".

הרמח"ל עומד על ההבדל שבין אדם המקיים מצוותיו כאילו כפאו שד, מתוך הכרח וללא כל שמחה, לבין החסיד המקיים מצוותיו מתוך הרגשת הרוממות שנוסף עליו מלך מלכי המלכים שצווהו במצוות אלו. ההבדל נעוץ בכבוד שחש

31. ע"פ עירובין, יג ע"ב: "כל המחזר על הגדולה - גדולה בורחת ממנו, וכל הבורח מן הגדולה -

גדולה מחזרת אחריו". (בעה"ר לא מצאתי מקור מדויק המזכיר כבוד).

32. מדות הראי"ה, מדת הכבוד, פסקה ד.

33. "מסילת ישרים", פרק יט.

החסיד כלפי המצווה והמְצוּוה. דרך הכבוד מתגלה הפנימיות של האדם: האם הוא מאמין אמיתי בקב"ה או שמא אינו אלא אוטומט לקיום מצוות. היחס השונה של החסיד והאדם הרגיל מראה מהי השאיפה והאידיאל העומד מול מקיים המצווה³⁴: האדם שלא הגיע למדרגת החסיד אינו מכבד את המצוות אלא דברים אחרים אליהם הוא שואף ומראה בכך מה באמת נמצא בפנימיותו. לעומתו החסיד שואף להדבק בקב"ה ולכן הוא מכבד אותו.

1. סיכום

ראינו אם כן כי הכבוד הינו תאור, הגדרת האופן שבו אדם מתיחס לנושא מסוים. הכבוד אינו עומד בפני עצמו כתכלית אליה על האדם להגיע, אלא הוא מהווה אמצעי: ע"י ייחוס חשיבות לדברים מסוימים אדם יוצר סדר עדיפויות נכון וכך הוא מצליח לשמור על כיוון נכון בהנהגותיו, כיוון שיוליכו לתכלית הנכונה בעבודת ה'. סדר עדיפות זה שהתורה מכתיבה לאדם מסייע לו לא רק בקיום המעשי של המצוות, אלא גם בהזדהות עם מהותן הפנימית: השגת יראת הרוממות - דרך העבודה היותר שלמה.

כעת יובן מאמר חז"ל שהובא בפתח דברינו: "הקנאה והתאווה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם"¹. כאשר האדם רואה את הכבוד בהקשר של קנאה ותאווה, כלומר: כחלק מתחרותיות חומרית ושטחית בינו לבין שאר העולם, סדר העדיפויות שנוצר עקב כך הינו מעוות מעיקרו: במקום שיכוון את האדם כלפי מעלה, סדר עדיפויות זה שם בראשו את התחרותיות והפלגנות וממילא אדם שכזה יוציא ימיו במחלוקות ובקטטות וסופו שהוא "יוצא מן העולם". לעומתו ה"מכובד המכבד את הבריות"² יוצר לעצמו סדר עדיפויות נכון ומהווה דוגמא ומופת לסובבים אותו וממילא נעשה הוא ראוי לכבודם של האחרים.

34. ראה "פחד יצחק" על פורים לרב יצחק הוטנר, ענין א', סעיף ד'.